

ጸም ምልክት ጥራይ ከም ዘይኮነ ብሩህ ኢዩ፡ ንሱሲ ኣብ ብሉይ ኪዳን ዝቐመ ትእዛዝ ኢዩ፡ ከምኡውን ኣብ ሓድሽ ኪዳን ዝቐመ ኢዩ። ፕሮቴስታንት ብፍጹም ኣይኮነን ዝኸሕድዎ፡ ምና ልባት ኣብቲ ናይ ተግባራዊ ህይወት ኢዮም ብዘይቐጥዒ ዝሃረቡሉ።

ኣብዚ እምብኣር፡ ብሓፈሻኡ ጉዳይ ጸም ወይ ኣገዳስነቲን ጥቕሙን መንፈሳዊነቲን ኣይኮነን ክሃረብ፡ እዚ ኹሉ ኣብቲ “ናይ ህይወት ጸም” ዝብል መጽሓፍ ከተንብብዎ ትኽእሉ ኢኹም። እቲ ከትኩረሉ ዝደሊ ነጥቢ ኣብ መንጎናን ፕሮቴስታንት ዘሎ ናይ ጸም ፍልልይ ኢዩ።

ምስ ፕሮቴስታንት ዘሎና ዘይንሰማማዓሉ ነጥብታት፤

፩፡- ፕሮቴስታንት ብመሠረት እቲ ጉይታና ኣብ እምባ ዝሃቦ ኣስተምህሮ “ጸምሲ ኣብ መንጎ ኣምላኽን ሰብን ብምሥጢር ኢዩ ክኸውን ዘለዎ” ይብሉ። (ማቴ.6:17-18)።

፪፡- ፕሮቴስታንት ብሓደ ሓቢሮም፡ ኣብ ዝተወሰነ እዋንን ኣብ ንዕኡ ዝምልከት በዓልን ዝጸሙዎ ጸም የብሉምን። (መብዛ ሕትኡ እዋን) ኣብኡም ጸም፡ ናይ ግሊ ተግባር ኢዩ፡ ካብኡ ብግሉ ኣብ ዝፈቐዶ እዋን ከም ዝፈቐዶ ገይሩ ይጸውዎ። ኣብዚ ጉዳይ እዚ ቤተክርስቲያን ኣብ ልዕሊኡ ሥልጣን የብላን፡ ኣብ ጸሙ ጣልቃ ከትኣቱ ኣይትኸእልን።

፫፡- ነታ “ደጊም ብብልዕን መስተን፡ ወይ ብምብዓል በዓላት፡ ወይ ብሰርቂ ወርሒ፡ ወይ ብቐዳመይቲ ሰንበትን ዝመጸ፡ ሓደ እኳ ኣይፍረደልኩም።” (ቈሎ.2:16)። ዝተባህለ ጥቕሲ ብጌጋ ተረዲኦም ከም መመርኮሲ ይጥቀሙሉ።

፬፡- ኣብ ጊዜ ጸም ኣሕምልቲ ጥራይ ምብላዕን ከምኡ ኸኣ ካብ እንሰሳ ዘበለ መግቢ ዘይምብላዕን ኣይቐበልዎን፡ ስለዚ ኸኣ

ይውንድሉና፡ እታ ናይ መወዳእታ ነጥቢውን ትፈርደኩም ኢያ ይብሉ። “ብቲ ዳሕራይ ዘመናት ግና ገሊኦም እምነቶም ክሒዶ ም፡... መውሰዕ እናኸለከሉ፡ እቶም ኣመንትን ሓቂ ዝፈልጡን ብምሥጋና ክቐበልዎ ኢሉ ኣምላኽ ዝፈጠሮ ብልዒውን ሰብ ክኣርጥ ይእዝዙ ኣለዉ።” (1ጢዋ.4:1-3)።

ተቓውሞ ጸም ብሕቡእ

ጸም ብሕቡእ ክኸውን ዘለዎ፡ ኣብቲ ናይ ግሊ ኣምልኾ ደኣ ምበር፡ ኣብቲ ናይ ሓባር ኣምላኾ ኣይኮነን። ምኽንያቱ እዘን ክልተ ዓይነት ኣምልኾ ኣለዎና...

ሀ፡- ንኣብነት ኣብ ጸሎት፤ ነቲ ብሕቡእ ዝርእ ኣብኻ ኣብ ቤትካ እትጽልያ ናይ ግሊ ጸሎት፡ ነቲ ከሎም ኣመንቲ ብሓብራ ብሓደ ነፍስን ብሓደ መንፈስን ብሓደ ድምፅን ኮይኖም ዝጽልይዎ ናይ ሓባር ጸሎት ኣይክልከሉን ኢዩ። ኣብ ሓድሽ ኪዳን ብዙሕ ኣብነታት ንረኽቡላ። ካብኡ እቶም ክልተ ሓዋርያት ጴጥሮስን ዮሃንስን ካብ ማእሰርቲ ኣብ ዝተፈትሑሉ እዋን እቶም ኣመንቲ ጸለዩ፡ “እዚ ምስ ሰምዑ፡ ብሓደ ሓቢሮም ድምፃም ናብ ኣምላኽ ኣልዒሎም በሉ፤...” (ግብ.4:24)።

ብርግጽ እዚ ከምዚ ዝኣመሰለ ጸሎት እቲ ጉይታ ብምሥጢር ጸልዩ ኢሉ ዝእዝዙ ትእዛዝ ኣይምልከቶን ኢዩ። (ማቴ.6:6)።

ለ፡- ከምኡ ኸኣ ኣብ ምጽዋት፤ ብቲ የማንካ እትገብሮ ጸጋምካ ኣይትፍለጠ። (ማቴ.6:3-4) ዝብል ትእዛዝ መሠረት። ከም ናይ ግሊ ተግባር፡ ብምሥጢር ዝወሃብ ኣሎ። እዚ ግን እቲ ካብ ኩሉ ዝእከብ ናይ ሓባር ምውሃብ ኣይክልከልን ኢዩ፡ “ከምቲ ዳዊት ንዐንባ ቤት ጸሎት ዝሃበን ብዝርዝር ዝተጠቐሰን፡ ሓላቕ ማይ ቤት ኣቦታት ዘቐረብዎን፡ ሓላቕ ነገዳትን ሓላቕ ኣሸሓትን ሚእትን ሓላቕ ኣገልገልቲ ንጉሥን” (1ዜና.29:3-9)።... ከምዚ

ዝኣመሰሉ ምሃብ፡ ከምቲ ኣብ ሣፁን ክልተ መክሊት ዘቐመጠት፡ ሰባት ኣብ ሣፁን ምጽዋት የንብርዎ ነበሩ። (ሉቃ.21:1-2)።

ሐ፡- ልክዕ ከምኡ ኸኣ ኣብ ጸም፡ ብምሥጢር ዝፍጸም ናይ ግሊ ጸም ኣለ። ምእንቲ ኩሎም ኣመንቲ ብኣበራ ኣብ ጸም ክሳተፉ ክክእሉ፡ ነቲ ኣፈሻዊ ጸም ኣይክልክልን ኢዩ። እዚ ናይ ሓባር ጸም እዚ ናይ መጽሓፍ ቅዱስ ኣስተምህሮ ድዩስ ወይሲ ኣይኮነን?

ተቓውሞ ናይ ሓባር ጸም

ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ ንናይ ሓባር ጸም ዘመልክት ብዙሕ ኣብነታት ኣሎ፡ ካብኡ ንምጥቃስ፤

ሀ፡- ኣብ ጊዜ ኣስቴር ብሀዝቢ ዝተጸመ ጸም፤

ኩሉ እቲ ሀዝቢ ኣብ ሓደ እዋን፡ ምእንቲ ሓደ ዕላማ፡ ብሓደ ጸሎትን ልመናን ናብ ኣምላኽ ጸይሙ። ኣምላኽ ከኣ ጸሞም ተቐቢሉ ሰምዖም (ኣሰ.4:16)።

ለ፡- ጸም ሰብ ነነዌ፤

ብምሥጢር ዘይኮነስ ኩሉ ሓቢሩ ጸመ። ኣምላኽ ከኣ ጸሞም ተቐቢሉ ሓጢአቶም ሓደገሎም፡ (ዮና.3:5)።

ሐ፡- ኣብ ጊዜ እዝራን ነምዖን ሀዝቢ ጸመ፤

ነምዖ ከምዚ ዝሰዕብ ይብል፤ “ኣብ ወርሒ እዚኣ ኣብ መበል ዕሥራን ኣርባዕተን መዓልቲ፡ ደቂ እስራኤል ክሊ ተኸዲኖም፡ ሓመድ ኣብ ርእሶም ነስኒሶም ብጸም ተኣከቡ።” (ነሀ.9:1)።

እዝራውን ከምዚ ዝሰዕብ ይብል፤ “ኣነ ድማ ኣብ ቅድሚ እግዚአብሔር ኣምላኽና ርእሰና ከነዋርድ፡ ንዓናን ንህፃናትናን ንኹሉ ጥሪትናን ቅንዕቲ መገዲ ካብኡ ክንልምን ኢለ፡ ኣብ ሩባ

ኣሃዋ ጸም ኣወጅኩ።” (እዝ.8:21)።

መ፡- ኣብ ጊዜ ዮኤል ዝተጸመ፤

ከምዚ ዝሰዕብ ተጻሕፈ፤ “እምበኣርሲ ሕጂውን ብጸምን ብሰክያትን ብቑዝማን ብሙሉእ ልብኹም ናባይ ተመለሱ፡ ይብል እግዚአብሔር... ኣብ ጸዮን መሸኸት ንፍሑ፡ ጸም ቀድሱ፡ ኣኼባ ጸውዑ፡ ...” (ዮኤ.2:12-17)።

ረ፡- ጸም ሓዋርያት ኣብ ሓድሽ ኪዳን፤

ጉይታና ኢየሱስ ክርስቶስ ስለምንታይ ሓዋርያት ዘይጸሙ? ተባሂሉ ምስ ተሓተተ፡ ከምዚ ዝሰዕብ ክብል መለሰ፤ “... መርዓዊ ካብኣታቶም ዝውሰደላ መዓልቲ ግና ክትመጽእ ኢያ፡ ሽዑ ኸኣ ይጸሙ።” (ማቴ.9:15)። ብሓቂ ኸኣ ጸሙ፡ ብሓባር ደኣምበር ብሕቡእ ኣይነበረን። ኣምላኽ ከኣ ጸሞም ተቐበለ። ካብ ኣብነት ጸም ኣቦታትና ሓዋርያ፡ መጽሓፍ ከምዚ ዝሰዕብ ይብል፤ “ኣብቲ ንሶም ንጉይታ ዘገልግሉሉን ዝጸሙሉን ዝነበሩ እዋን፡ መንፈስ ቅዱስ ከምዚ ዝሰዕብ በለ፤ (በርናባሰን ሳኦልን ነቲ ዝጸዋዕኩም ዕዮ ፍለዩለይ፡)” (ግብ.13:2-3)።

ሰ፡- ሓዋርያ ቅዱስ ጳውሎስን ኩሎም እቶም ኣብ መርከብ ዝነበሩን ብዙሕ ጸም ጸሙ፡ (ግብ.27:21)።

እምበኣርከስ ናይ ሓባር ጸም ቅቡል ኢዩ ከምኡውን ኣስተም ህሮ መጽሓፍ ቅዱስ ኢዩ፡ ንናይ ሓድነት መንፈስን ኣምልኾን ናብ ኣምላኽ ምቕራብን ዘመልክት ኢዩ፡ ብፍላይ እኳ እቲ ናይ ጸም ምክንያት ንኹሉ እቲ ማሕበር እንተ ድኣ ዝምልከት ኮይኑ፡ ወይ ከኣ ኣብቲ ጸም ወይ ጸሎት እንተ ድኣ ብሓደ መንፈስ ዝካፈሉ ኮይኖም።

ኣብቲ ናይ ሓባር ጸም ክፍኣት የልቦን፤

ምክንያቱ አብኡ ሓደ ካብቲ ካልእ ዝበልጸሉ ወይ ዝፍለየሉ የብሉን። እቲ ደረጃ ጸምን ዕምቆቲን ግን ንነብሲወከፍ፡ አብ ምሥጢሩ ይኸውን።

አብ ሓድሽ ኪዳን ከኣ ሓንቲ ጥቕሲውን እንተ ኾነት ንናይ ሓባር ጸም ዝኸልከል የልቦን።

ተቓውሞ ንምፍላይ መዓልቲ ጸም

ጸም አብ ዝተወሰነ መዓልቲ ክኸውን ከምዘለዎ ኣስተምህሮ መጽሓፍ ቅዱስ ኢዩ፡ ከምቲ ኣምላኽ አብ (መጽሓፍ ነብዩ ዘካርያስ) ዝወሰነ፡ ጸም ራብዓይ ወርሒ፣ ሓሙሻይ ወርሒ፣ ሻብዓይን ዓስራይን (ዘካ.8:19)።

ምናልባት ጥበብ እዚ ምውሳን መዓልቲ ጸም፡ ንሥርዓት ናይ ሓባር ኣምልኽ ምሕላው ይኸውን።

አብ ክርስትና ህይወት ከኣ ምክንያት ጸም፡ ንኹሉ ብብጥበቡን ዕላማኡን ኣገዳስነቱን መንፈሳውነቱን ክርስትያናዊ ባህርያት ወሰደ።

“ሓደ እኳ ኣይፍረደልኩም”

እቲ ሓዋርያ ጳውሎስ ብጸም “ሓደ እኳ ኣይፍረደልኩም” ኣይበለን፡ እቲ ዝበሎ “... ብብልዕን መስተን፡ ... ሓደ እኳ ኣይፍረደልኩም”... ኢዩ ዝበለ። ከምዚ ምባሉ ብዛዕባ እቲ አብ ኣይሁድ ከም ርኹስ ዝብልዎ ዝተኸልከለ ዓይነት መግቢ ማለት ኢዩ።

እዚ ኸኣ ነቲ ሓዋርያ ጴጥሮስ አብቲ ቆርነሌዎስ ዝለኸሉ እዋን ዝረአዮ ራእይ የዘከረና፡ “ዓቢ ነጻላ ኩሉ ዓይነት ምግቢ ዘለዎ ረአዮ፡ (ሓሪድካ ብላዕ) ዝብል ድምዒ ኸኣ ሰምዑ።” ሽዑ ጴጥሮስ ከምዚ ዝሰዕብ በለ፤ “ጐይታይ ርኹስን ዘፈንፍን ዘበለን እኳ በሊዐ ኣይፈልጥን ኢዩ እሞ ኣይከውንን ኢዩ።” (ግብ.10:11-15)።

ብዛዕባ እዚ እቲ ዝረኸሰን ዝተደነሰን ዝተቐጽረ መግቢ፡ ሓዋርያ ጳውሎስ ከምዚ ዝሰዕብ ይብል፤ “ብብልዕን መስተን፡... ሓደ እኳ ኣይፍረደልኩም።” እዚ አብቲ ክርስትያናዊ መሠረተ እምነት ኢዩ። እቶም መጀመርታ አብ ክርስትና ህይወት ዝኣተው ኣይ ሁዳውያን ኢዮም ነይሮም። ንክርስትና ኸኣ ብኣይሁድነት ከልብሰዎ ደለዩ፡ ማለት አብ ክርስትና ኩሉ እቲ ናይ ኣይሁድ ባህሊ፡ ከም ብዛዕባ ዝረኸሰን ዝነፅሀን። ከምኡ ኸኣ እቲ ንኣይሁድ ዝምልከት ንቀዳም ምክባር፡ ብመጀመርያ መዓልቲ ናይ ወርሒ ምብዓል፡ በዓላት ኢዩ። እቲ በዓላት ኣይሁድ ከኣ ከምዘለዎ (ከም ፋሥጋ፣ በዓል ቅጫ፣ በዓል እምብልታ፣ በዓል ታቦት፣ በዓል ተበጃውነት) ዝኣመሰለ ኣይሁድነት ናብ ክርስትና ኩተኣታ ትዉ ስለ ዝደለዩ ኢዩ ጳውሎስ ክቃወሞ ዝደለዩ። ስለዚ ኸኣ ከምዚ ዝሰዕብ በለ፤ “ደጊም ብብልዕን መስተን፡ ወይ ብምብዓል በዓላት፡ ወይ ብሰርቂ ወርሒ፡ ወይ ብቐዳመይቲ ሰንበትን ዝመጸ፡ ሓደ እኳ ኣይፍረደልኩም።” (ቈሎ.2:16)።

እምበኣርከስ እዚ ብዛዕባ እቲ አብ ክርስትና ህይወት ከታኣታ ትውዎ ዝደለዩ ናይ ኣይሁድ ባህላዊ ልምዲ እምበር ብዛዕባ ጸም ዝምልከት ኣይኮነን።

ምቅዋም ናይ ኣሕምልቲ መግቢ

ሀ፡- ካብቲ ክንብሎ እንፈቱ፡ ጸም አብ ቤተክርስትያን ብኣሕ ምልትን ፍረ ኣታኸልቲ ምግቢ ጥራይ ምምጋብ ኣይኮነን፡ እንታይ ደኣ? ንሓደ ዝተወሰነ እዋን ካብ መግቢ ይጸውም ብድሕሪኡ (ካብ ናይ እንሰላ ስብሒ ነፃ ዝኾነ) ኣሕምልትን ፍረ ኣታኸልቲን ይበልዕ።

ለ፡- እዚ ናይ ኣታኸልቲ መግቢ፡ እቲ ኣምላኽ ንኣዳምን ሂዋንን አብ ገነት ዝሃዎም ኢዩ፡ (ዘፍ.1:29) ከምኡውን ብድሕሪ

ሓጢአት (ዘፍ.3:18)። ኩሉ እንሰላ ሽኦ ሳዕሪ ኢዩ ዝምገብ ዝነበረ (ዘፍ.1:30)።

ሐ:- መጽሓፍ ቅዱስ፡ ምብላዕ ሥጋ ድሕሪ መርከብ ኖኅ ኢዩ ዘፍቀደ (ዘፍ.9:3) እዚ ሽኦ ደረጃ ዓለም ኣዝዩ ትሒቲ ስለ ዝነበረ ብኣ-ምኽንያት ውን ኣምላኽ ናብ ምድሪ ማይ ኣይኒ ዘምጸአ።

መ:- ኣምላኽ ንህዝቡ ኣብ በረኻ ሲና ክመርሖ እንክሎ፡ ናይ ኣታኽልቲ መግቢ ኣቕረበሎም፡ ንሱ ሽኦ መና ኢዩ። (ዘሁ.11:7-8) ምብላዕ ሥጋ (ብርኒጎ) ሽኦ፡ ብድሕሪ እቲ ምስ በኸዩን ኣእወዩን ደረጃኦም ውን ምስ ወረደ ኢዩ ዘፍቀደሎም። ምስቲ ሥጋ ምሃቡ ድማ ዓቢ መውቃዕቲ ወቕቶም። ብዙሓት ካብኣቶም ድማ ሞቱ። (ዘኁ.11:33)፡ እቲ ቦታ ሽኦ ቂብሮት-ሃትኣባ ተባህለ፡ ማለት (መቕበሪ ሸውሃት)። ምኽንያቱ ኣብኡ መግቢ ሥጋ ስለ ዝተመነዩ ኢዩ።

ረ:- ካብቲ ክንግንዘቦ ዘሎና እዚ ናይ ኣታኽልቲ መግቢ፡ ዳንኤልን እቶም ሠለስተ መንእሰያትን ዝበልዕዎ መግቢ ኢዩ። ኣምላኽ ከኣ ንብልዎም ባረኸ፡ ጥዕናኦም ከኣ ልዕሊ ኮሎም ደቂ ንጉሥ ኮነ፡ (ዳኒ.1:12-15)።

ምናልባት ምምጋብ ኣሕምልቲ፡ ክልተ ጥበብ ይህልዎ፤ (፩) ናይ ሓቂ ባህርያዊ መግቢ ስለ ዝኾነ፡ ካብ እቲ ንሥጋ ዝተንክፎ ኩሉ ስምዒት ርሑቕ ዝኾነ ምምጋብ። (፪) ከምኡ ሽኦ እዚ ናይ ኣሕምልቲ መግቢ እቲ ኣብ መጀመርታ ንኣዳምን ሄዋንን ዝተዋህቦ መግቢ ስለ ዝኾነ።

ተቓውሞ “ካብ መግቢ ዝሓርሙ”

እቲ ፕሮቴስታንት ዝምርኮስዎ ጥቕሲ መጽሓፍ ቅዱስ፡ ብዛዕባ ሥርዓት ቤተክርስቲያን ኣይኮነን ዝሠረብ፡ ከምዚ ዝሰዕብ ኢዩ

ዝብል፤ “ብቲ ዳሕራይ ዘመናት ግና ገሊኦም እምነቶም ክሒ ደም፡... መውሰዕ እናኸልከሉስ፡ እቶም ኣመንትን ሓቂ ዝፈልጡን ብምሥጋና ክቕበልዎ ኢሉ ኣምላኽ ዝፈጠሮ ብልዒውን ሰብ ክሓርሞ ይእገዙ ኣለዉ።” (1ጢሞ.4:1-3)።

ምናልባት ኣብዚ ንማኒ-ያውያንን ንሞንታን-ያውያንን ይኸውን፡ ንሶም ቃል ኪዳንን ሥጋ ምብላዕን መስተውን ዝሓርሙ ኢዮም ነይሮም፡ ቤተክርስቲያን ኣውጊዛ ኩሉ እቲ ንሶም ዝዘርግሕዎ ናይ መናፍቕነት ጹሑፋት ውን ቆራሪጸቶ ኢዮም።

ቤተክርስቲያን ንሥጋን ንኸምኡ ዝኣመሰሉን፡ ስለ መንፈሳዊ ገድሊ ኣብ ጊዜ ጸም ምብላዕ ትኽልክል ደኣምበር፡ ርኽባት ኢዮም ብምባል ኣይሓረመትን። ነዚ ምስክር ከኣ እቶም ጸወምቲ ነዚ ኸምዚ ዓይነት መግቢ ኣብቲ ዝሰዓረሉ እዋን ይበልዕዎ ኢዮም።

ዳንኤል ካብ ኻልእ መግቢ ተኸልኪሉ ጥረምረ ጥራይ ይበልዕ ነበረ፡ ብመሠረት እዚ ጥቕሲ እዚ ሽኦ ኣብ ትሕቲ ፍርዲ ኣይወ ደቐን። ከምኡ ሽኦ ዮሃንስ መጥመቕ ካብ ኩሉ ዓይነት መግቢ ዝተኸልከሎ ከምኡ ውን እቶም መንፈሳውያን ተጋደልቲ ኣብ ኩሉ ቦታን ጊዜን፡ ኣብ ትሕቲ ፍርዲ እዚ ጥቕሲ እዚ ኣይወደቁን።

ስለ መንፈሳዊ ገድሊ ኣብ (ውሱን ጊዜን) ካብ መግቢ ምኽልካል ሓደ ነብሱ ዝኸኣለ ነገር ኢዩ። ንመግቢ ምሕራም ከኣ ካልእ ነብሱ ዝኸኣለ ኢዩ...

ናይ መወዳእታ ኣገደሲት ዝኾነት ቃል እንብላ ተረፋ፡ ንላ ሽኦ፤

ሥርዓት ጸምን ናይ ቤተክርስቲያን ሥልጣንን

ቤተክርስቲያን ንጸም ሥርዓትን መንፈሳዊ መሠረትን ዝበረትሉ፡ ኣብ መንፈሳዊ ቅዋም ዝተሞርኮሰ ቁዋሚ ዝተወሰነ መዓልትታት

ድማ ፈለየትሉ፡ ሕጂ ከንትንትኖ ግዚኡ ኣይኮነን። በዚ ኣቢላ ንጾም ምስኣ ዓቂባቶ ኣላ፡ መንፈሳዊ ተግባር ስለ ዝኾነ፡ ዝኾነ ሰብ ሸለል ዘይብሎ ኮይኑ ተረኽበ።

ቤተክርስቲያን ምእንቲ ማሕበር ምእመናን ንኣምላኽ ብሓበራ ብሓደ መንፈስ ከምልኽዎ፡ ንኸትሰርዕ መሰላን ግቡኣን ኢዩ። እቲ ንሳ እትምርኮሶ ኸኣ፡ እቲ ጎይታ ንመራሕቲ ዝበሎ ኢዩ፤ “ኣብ ምድሪ ዝኣሰርኩምዎ ኩሉ ኣብ ሰማይ እሱር ክኸውን ኢዩ። ኣብ ምድሪ ዝፈታሕኩምዎ ኩሉ ድማ ኣብ ሰማይ ፍቱሕ ከም ዝኸውን ብሓቂ እብለኩም ኣለኹ።” (ማቴ.18:18)...

በዚ እምበኣር እቲ ናይ ቤተክርስቲያን ምስራዕ ኣብ መጽሓፍ ብጽሑፍ ዝጸደቐ ኢዩ።

ኣሕዋትና ፕሮቴስታንት ግን፡ ነቲ ናይ ሓባር ጥቕሚ ምእንቲ ናይ ግለሰባት ነፃነት ኢሎም፡ ንኹሉ ኣጥፍእዎ። ካብእም ጾም ዳርጋ ጠፊኡ ኢዩ። ንሱ ኸኣ መንፈሳዊ መንጎኛን ክሳዕ ክንደይ ጠቓሚ ምዃኑን ንዝኾነ ኣየካትዕን ኢዩ።

ብሓፈሻኡ ሥርዓት ንግለ ሰባት ውን ጠቓሚ ኢዩ፡ ንነፃነት ክልካሊ ኣይኮነን፡ ንሱሲ ንጥቕሚ ዝተሰርዐ ኢዩ